

Eesti Õdede Liit
Estonian Nurses Union

Justiits- ja Digiministeeriumile

Viide: Justiits-ja Digiministeeriumi eelnõu väljatöötamiskavatsus 05.05.2025, nr 8-1/3991-1.

Tagasiside kuupäev: 23.05.2025

Eesti Õdede Liidu tagasiside Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsusele

Eesti Õdede Liit (EÕL) toetab karistusõiguslike muudatuste eesmärki tugevdada ühiskonna haavatavate liikmete kaitset ning parandada reageerimist ja õiglasemate karistusmäärade rakendamist vägivalla- ja väärkohtlemis juhtumitele.

Teie poolt esitatud küsimustele vastame alljärgnevalt:

- Kas sätestada KarS §-s 120 täiendavalt kehalise väärkohtlemisega ähvardamine?

EÕL peab põhjendatuks täiendada KarS § 120 selliselt, et kriminaalkorras oleks karistatav ka kehalise väärkohtlemisega ähvardamine ning ähvardamine ebaseadusliku vabaduse võtmisest. Tervishoiutöötajad puutuvad sageli kokku patsientidega, kes on langenud korduvate ähvarduste ohvriks – olgu tegemist lähisuhetes oleva/olnud partneri, perevägivalla, hooldussuhte või institutsionaalse keskkonnaga. Ähvardused võivad erineda iseloomu ja konteksti poolest ning nende elemendid määravad ähvarduse mõju ohvrile. Näiteks digitaalselt või korduvalt erinevate kanalite kaudu esitatud ähvardused võivad olla psühholoogiliselt eriti hävitavad ja raskesti välditavad. Samuti näitab praktika, et ähvardused, mis hõlmavad ka ohvri lähedaste (eriti laste) kahjustamist, põhjustavad sügavat psühholoogilist traumat. Selliste erinevate ähvarduse liikide eraldi käsitlemine võimaldaks kohaldada proportsionaalseid karistusi, arvestades konkreetse juhtumi eripära ja kahju ulatust. Kuigi sellised ähvardused ei pruugi alati viia füüsilise vägivallani, tekitavad need ohvris hirmu, alandust ja alaväärsustunnet, mis võivad viia tõsiste vaimse tervise häireteni.

- Kas tõsta KarS § 121 lõike 1 sanktsioonimäära kuni kolme aastani? Kas lisada KarS § 121 lõikesse 1 selgesõnaliselt psüühiline (või vaimne) vägivald?

Toetame selgesõnalise viite lisamist psüühilise (vaimse) tervise kahjustamisele ja sanktsioonimäära tõstmist kolme aastani, kuna tervishoiutöötajad näevad sageli vaimse vägivalla mõjusid (nt depressioon, ärevushäired, unehäired) isegi siis, kui füüsilisi vigastusi ei

esine. Väljakutseks on ühtlasi asjaolu, et mõjud võivad ilmned pikema perioodi jooksul peale konkreetset juhtumit ning esineda kaudsete terviseprobleemidena (nt krooniline valusündroom jm), mis teeb keeruliseks mõjude seostamise algse juhtumiga.

Seetõttu rõhutame, et igat liiki vägivalla määratlemine ja tõendamine võib praktikas osutuda keeruliseks. On oluline, et õigusruumi rakendamist toetaksid:

- praktilised juhised õiguskaitseasutustele;
  - koolitused eri liiki vägivalla juhtumite tuvastamiseks ja hindamiseks;
  - selged kriteeriumid, mis aitaksid eristada vägivalda tavapärastest sotsiaalsetest ja muud liiki konfliktidest.
- Kas tunnistada kehtetuks KarS § 121 lõike 2 punkt 2 ja selle asemel täiendada KarS § 58 loetelu?

Eesti Õdede liit ei ole kursis antud punkti muutmise vajaduse tõstatumise aluseks oleva Riigikohtu lahendiga ning meil ei ole nii spetsiifilisi teadmisi õigusruumist, et siinkohal seisukohta kujundada.

- Kas abitus seisundis isikute abita jätmise kohta tuleb luua KarS-i eraldi koosseis? Kui jah, siis millised teod peaksid sellega hõlmatud olema?

EÕL ei pea põhjendatuks KarS § 124 täiendamist selliselt, et kriminaalkorras oleks karistatav ka abitus seisundis isiku abita jätmise olukorras, mis ei ole eluohtlik ega põhjusta tervisekahjustust.

Tervishoiu- ja hoolekandekeskonnas tuleb sageli ette keerulisi olukordi, kus abi ei ole võimalik osutada viivitamatult või optimaalsel viisil objektiivsetel põhjustel (nt ressursipuudus, liigne töökoormus, ootamatu kriisiolukord). Sellised juhtumid ei tohiks automaatselt kaasa tuua kriminaalvastutust.

Kriminaalvastutuse laiendamine olukordadele, kus puudub otsene oht elule või tervisekahjustus, võib tuua kaasa:

- õigusselgusetuse ja põhjendamatu hirmu töötajate seas;
- professionaalse autonoomia vähenemise, kus eetiline otsustamine asendub juriidilise kaitsekartusega;
- praktikas raskesti eristatava piiri süü ja eksimuse vahel.

Eelistatav oleks keskenduda kehtivate normide paremale rakendamisele juhendmaterjalide ja koolituste kaudu. Kriminaalõigus peaks jääma viimsesse astmesse – eelkõige siis, kui muud õiguskaitsevahendid ei toimi. Oluline on tasakaalustada haavatavate isikute kaitse ning töötajate õiguskindlus.

- Kas on põhjendatud luua täiendav alus eluaegse lastega töötamise keelu rakendamiseks isikute suhtes, kes on toime pannud alaealiste või abitus seisundis isikute korduva või süstemaatilise väärkohtlemise? Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kuidas oleks kõige otstarbekam seaduses sätestada alaealiste või laiemalt hooldusaluste või abitus seisundis olevate isikute korduva või süstemaatilise väärkohtlemise koosseis, millele vastava teo toimepannud isikutele kohaldataks eluaegne lastega töötamise keeld – kas pigem eraldi uue koosseisuna KarS-is või eraldi punktina KarS § 121 lg-s 2?

EÕL peab põhjendatuks ja vajalikuks täiendava aluse loomist eluaegse lastega töötamise keelu rakendamiseks nende isikute suhtes, kes on toime pannud alaealiste või abitus seisundis isikute korduva või süstemaatilise väärkohtlemise. Selline käitumine viitab sügavale sobimatusel töötada haavatavate inimestega, sealhulgas laste, eakate, puuetega inimeste või teiste sõltuvussuhtes olevate patsientidega. Tervishoiu- ja hoolekandesektoris on usaldusväärsus ning eetiline hoiak tööks hädavajalikud. Eluaegne töökeeld on oluline meede väärkohtlemise ennetamiseks ning haavatavate inimeste turvalisuse ja väärkuse kaitsmiseks.

EÕL peab otstarbekaks sätestada alaealiste või muude hooldusaluste ja abitus seisundis olevate isikute korduv või süstemaatiline väärkohtlemine karistusseadustikus eraldi kuriteokoosseisuna. Selge ja iseseisev säte aitab tagada õigusselguse, välistada tõlgendamisprobleemid ning võimaldab ühemõtteliselt rakendada eluaegset töökeeldu. Erineva koosseisuna käsitlemine rõhutab ka selle teo ühiskondlikku ohtlikkust ning aitab eristada juhtumeid üldistest väärkohtlemise juhtumitest, võttes arvesse toimepandud vägivalla ulatust, korduvust ja ohvri haavatavust.

- Kas hooletute loomaomanike suhtes tuleb ette näha lisakaristusena loomapidamise keelu kohaldamise võimalus juhtudeks, kui loomapidamisnõuete eiramisega tekitatakse oht isikutele, kahjustatakse nende tervist, vara või põhjustatakse surm? Kui pikk peaks olema lisakaristuse tähtaeg? Kas lisakaristuse kohaldamise õigus tuleb anda lisaks kohtule ka kohtuvälisele menetlejale?

EÕL on eriala kutseühing ja loomapidamise õigusruumiga oleme seotud pigem kui tavakodanikud. Samas oleme kursis, et hetkel on õigusruum pigem piiratud ja loomade heaolu tagamine olukorras, kus nende omanikud ei kohtle oma loomi vastavalt loomapidamisnõuetele, on liialt leebe ning vajaks muudatusi, mis suurendaksid loomapidajate õiguskuulekat käitumist lisakaristuse hirmus. Milline ja kui pikk see peaks olema, on pigem õigusala spetsialistide pärusmaa.

Kokkuvõtteks

EÕL näeb käesolevas väljatöötamiskavatsuses olulist sammu inimväärkuse ja turvalisuse tagamisel. Karistusõiguslik raamistik peab võimaldama adekvaatselt reageerida juhtudele, kus ohvriteks on lapsed, eakad, puuetega inimesed või teised sõltuvussuhtes isikud. Samal ajal peab seadusandlus toetama ka kodanike ja ka tervishoiutöötajate võimalusi vägivalla märkamisel ning sellele reageerimisel.

Selleks, et paremini ennetada ja pikemas perspektiivis vähendada ohvrite arvu, tuleks üle vaadata riiklikud õppekavad ja vajadusel tõsta vastava temaatika käsitlemist juba alushariduses. Haridusel võiks olla oluline roll teadlikkuse tõstmisel ja hoiakute kujundamisel, mis aitaks kaasa riskikäitumise ennetamisele. Teeme ka ettepaneku võimalusel uurida vägivalda ja väärkohtlemise majanduslikku mõju seal hulgas ka tervishoiusüsteemile ning arvestada karistusõiguslike muudatuste juures ka nende pikaajalisi mõjusid tervishoiu praktikale ja personalinappuse probleemile. Muudatus võib suurendada mitmete organisatsioonide töökoormust ning kasvatada nende inimeste hulka, kellele on vaja tagada järjepidev psühholoogiline tugi. See eeldab lisaspetsialistide kaasamist, selgeid tööjaotusi ning toimivat ohvrite toetussüsteemi.

Lugupidamisega

Laura Keidong

/allkirjastatud digitaalselt/

Eesti Õdede Liidu president